

- Skolen produserer sosialklient

Skolepsykolog Werner Nebelung stemte Høyre ved forrige stortingsvalg etter 30 år som trofast SV-tilhenger. Årsak: En vedvarende skolepolitikk han mener er helt ødeleggende for 1/3 av elevene.

TEKST

Per Olav Solberg

FOTO

Erik Holand

PUBLISERT 5. desember 2014

EMNER

Skolen

Sosialklienter

Videregående

- Er en nullvisjon for dropout i videregående opplæring realistisk?

- Jeg synes ikke nullvisjonen er helt på jordet. Vi bør ha samme mål for videregående opplæring som for ungdomsskolen. Der er det svært få som slutter. Det er heller ikke de

aller, aller svakeste som dropper ut av videregående. Multifunksjonshemmede og ungdommer med for eksempel Downs syndrom fullfører alle som en. Det er ikke blant de svakeste problemene ligger.

– Du møter selv mange ungdommer som slutter i videregående, og deres foresatte. Hva sier de om årsakene?

– Det paradoksale er at de aller fleste skylder på andre faktorer enn skolen. De gjør det til noe individuelt som kun handler om deres egen eller familiens utilstrekkelighet. Skolen er riktignok et nødvendig onde man må igjennom, men ingenting er skolens feil. Elevene mislykkes; de er deprimerte og sinte, men de tilskriver ikke dette skolen eller lærerne. De tar det fullt og helt på seg selv.

– Kan de ha rett i at det ikke er skolens feil?

– Årsakene er komplekse. Mange elever har store belastninger med seg fra fortiden og lever under vanskelige familieforhold. Andre kan ha ADHD eller lese- og skrivevansker som gjør skolesituasjonen utfordrende. Men dersom skolen i utgangspunktet opplevdes som et meningsfullt fristed heller enn et nødvendig onde, ville mye vært løst. Skolen har blitt en belastningsfaktor heller enn en støttefaktor for elevene. Som voksne kjenner vi godt til disse mekanismene: Vi kan slite med mye privat, men dersom jobben gir oss en opplevelse av verdi og mestring, tåler vi langt mer. Det er ikke noe annerledes for barn og ungdom i skolen.

– Det er ungdom på yrkesfag som har det vanskeligst. Her er frafallet størst. «Alle» er enige om at det er akademisk teori som dreper lysten. Hvorfor tar ikke politikerne tyren ved hornene?

– Dette er elefanten i rommet. Den norske skolen produserer sosialklienter. Det er et paradoks at de politiske partiene som jobber mest for å utjevne sosiale forskjeller, har skapt en skole som bidrar til det motsatte. Det er en katastrofe. Ved stortingsvalget i fjor høst valgte jeg ut fra de ulike partienes utdanningspolitikk. Jeg leste alle partiprogrammene nøye. Det var en fortvilet beslutning å stemme Høyre, men de har en visjon for utdanningspolitikken som tross alt er nærmere virkeligheten og erfaringen enn hva venstresiden tenker.

– Det er paradigmet om enhetsskolen og like muligheter for alle du da sikter til?

– Jeg tror mange løper rundt med en klokketro på at alle barn er like. Det fungerer ikke. Politikere skyver denne likhetsideologien foran seg. Mantraet er utjevning selv om erfaringen viser at barn er utrolig forskjellige. Det er et kjempespenn i ferdigheter og interesser, men når elevene møter de samme kravene, går det galt. På kontoret mitt har jeg en tegning hvor en lærer står foran en skoleklasse hvor elevene er ulike typer dyr: frosk, katt, apekatt, elefant etc. For å sikre rettferdig behandling får alle dyrene den samme eksamensoppgaven: Å klatre opp i et tre. Tegningen er et godt og enkelt bilde på situasjonen. Ved å late som vi er like, blir 1/3 av elevene tapere.

– I denne sammenhengen blir vel treet også et bilde på de akademiske fagene?

– Ja. Dette er de ferdighetene som prioriteres mest og som har høyest status. Andre typer ferdigheter bør verdsettes like høyt. Det akademiske fokuset gir mange absurde utslag. Som at elever på yrkesfag som vil bli fullverdige snekkere, må drive med diktanalyse og lære seg et fremmedspråk de ikke er interessert i. I idrettsfag og en del praktisk-estetiske fag er ikke situasjonen like ille som for yrkesfagene. Det finnes idrettsgymnas som får fram idrettstalentene. Steinerskolen er relativt god på de praktisk-estetiske fagene og gir mange elever opplevelse av verdi og mestring her. For elever med talent for håndverk er situasjonen dessverre forstemmende.

– Vil du tilbake til en skole som skaper enda større ulikhet – hvor man skiller mellom elever tidlig i utdanningsløpet ut fra interesser, evner og talenter?

– Det kan uansett ikke bli verre enn det er nå. Vi skal være klar over at dropout egentlig starter på barneskolen. Konsekvensen ser vi når elevene kommer på videregående, men elevenes opplevelse av lav verdi og mestringsfølelse startet langt tidligere. Elever bør ha mulighet for å ta flere valg på ungdomsskolen som samsvarer mer med deres evner og interesser. Kritiske stemmer er redde for at man da skaper a- og b-lag av elever. Men en slik tenkning avdekker jo i seg selv hvilke verdier vi verdsetter mest. Hvis håndverksfag var likestilt med akademiske fag i folks bevissthet, ville vi ikke tenkt slik.

– Hva tenker du er psykologprofesjonens rolle i skoledebatten?

– Rundt 20 prosent av de som slutter på videregående, har psykiske plager. Nå ropes det på flere psykologer i skolene for å bistå elevene. Jeg er redd for at psykologer i for stor grad skal inn og hjelpe på individnivå, som en form for symptomlindring, mens det underliggende hovedproblemet – skolens likhetstenkning og overfokus på akademiske fag – ikke blir tatt tak i. I samfunnsdebatten kan psykologer være tydelige på hvordan skolen kan organiseres for at flest mulig barn og ungdom kan oppleve verdi og mestring. Dette er kanskje det aller viktigste temaet i samfunnsdebatten nå og avgjørende for et bærekraftig samfunn på sikt.

Hvorfor NÅ?

- 1/3 av elevene i videregående opplæring fullfører ikke utdannelsen.
- Til tross for at dette er en vedvarende trend etter at Reform 94 ble innført, endres ikke skolepolitikken fundamentalt.
- Psykologspesialist og skolepsykolog i Arendal, Werner Nebelung, mener det må svært drastiske tiltak til for å oppnå en visjon om null dropout i videregående opplæring.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 51, nummer 12, 2014, side 1004-1005

Per Olav Solberg, redaksjonssjef

FOTO

Erik Holand